

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

in decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

III. Vtrum ius proprietatis rectè definiatur Libera facultas disponendi de re
aliqua in vtilitatem propriam, non impedibilis licitè ab aliis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

Quæst. III. Vtrum ius proprietatis, &c. 111

& sufficienti definitione; de cuius videlicet ratione est, vt sit depulsa obscuritatis, & ambiguitatis circa definitum.

Art. 4. Deinde omnis prælatio, seu præferibilitas est proprietatis consecuta ad determinatum aliquem gradum perfectionis conuenientis præferibili. Vnde necesse est, vt detegat eam peculiarem perfectionem, in qua fundatur prælatio, qui vult declarare essentiam rei præferibilis; quæ videlicet est conceptus eius primarius; nec aliter clarè, & adæquatè satisfaciatur audienti inquirentis quid est res. Nec enim satisficit inquirenti, quid est homo aut Angelus? si dicatur: est animal præferibile brutis; aut est substantia finita præferibilis homini. Dicitur enim verum utrobique, & quod re ipsa est conuertibile cum subiecto, sed non ponitur ob oculos, quod est primum, & origo cæterorum, vti ponere debet legitima definitio ex conceptu suo.

Art. 5. Adde moralitatem, quæ exprimitur in ea expositione quoad prælationem, & necessario subintelligitur quoad connexionem, vt apparebit ex responsione ad octauum semper indigere explanatione prædicati Physici ad quod consequitur: his igitur de causis prædicta expositio non explet vim, & perfectionem propriam definitionis legitimæ, eaque proinde adhuc desideratur. Cæterum quia in eadem subtiliter, ac vtiliter obseruata sunt prædicata realiter identificata, & conuertibilia cum iure proprietatis, atque manuducuntur ad legitimam eius definitionem oportet respondere ad rationes dubitandi, quatenus hanc partem euertere conantur.

Ad 1. Nullum nobis conuenit ius inductiuum obligationis in Deum; sed comparatione eius solum habemus ius immediatè respiciens res præuia eiusdem voluntate nobis obligatas. Vnde iustitia Dei quæ commendatur in sacris litteris, quæque præmia nostris meritis retribuit, est illa eadem qua res omnes etiam inanimatas disponit in pondere, & numero, & mensura, conferens eadem indiuisim voluntate iura rerum, & res ipsas, nulla ad vtrumvis eorum præexistente obligatione, vt infra exponetur ex professo. Agitur autem modo de solo iure inductiuo obligationis, & quod sit obiectum iustitiæ præsupponens ipsum ius atque finitatem, & debitum ex iure resultans, quale nihil præsupponit iustitia Dei erga eos.

Ad 2. Æqualitas per iustitiam intenta consistit in mutua hominum prælatione per quam vnusquisque præfert sibi alterum quoad iura, & bona propria ipsius quantum vult se ab altero præferri quoad sua iura, & bona; atque hæc mutua prælationum æqualitas, hoc est æqualitas inæqualitatum significatur bilance; quare explicatio iuris per prælationem non est contra communem hominum conceptionem licet sit supra vulgarem concipiendi modum apprehendentem mutuas prælationes tanquam duas quantitates æquales nullatenus sibi inuicem subordinatas, quam vulgaritatem subtiliter castigauit, ac promouit Em. de Lugo.

Ad 3. Vterlibet venator habet prælationem respectu alterius quoad vnā medietatem feræ, ita vt quilibet eorum habita vna medietate, si vterius contendat esse æqualis socio in vsu alterius medietatis, eo ipso fit illi iniurius lædendo ius eius. Sunt itaque simpliciter æquales quia habent æquales materialiter, & formaliter prælationes vnusquisque respectu suæ medietatis: simul tamen sunt inæquales secundum quid, sibi inuicem superiores, & inferiores comparatione facta cum medietate tum sua, tum alterius.

Ad 4. Hic agitur de iure puro proprietatis, seu quod non sit formaliter nisi proprietatis, quale

R.P. Esparza Curs. Theol. Tom. I. 11

non est vllum ius diuinum, neque quoad entitatem, neque quoad vllum suum exercitium, vt infra dicitur.

Ad 5. Non necesse est, vt vnaquæque pars definitionis seorsim sumpta sit discretius definiti ab omnibus aliis. Sufficit enim si discernat coniuncta cum cæteris, vt apparet maximè in definitionibus conflatis per differentias mutuo non subalternas, qualis est Aristotelica definitio ternarij, & quaternarij per numerum imparem primum, & parem ex partibus primum. Connexio autem secundum se communis proprietati, & iurisdictioni, coniuncta cum prælatione in vsu rei conuenit soli proprietati.

Ad 6. Prælatio in vsu rei est intrinseca iuri, & identificata cum ipso. Nihil autem vetat prædicatum intrinsecum definito explicare relatiue ad aliquod extrinsecum, aut etiam separabile ab eodem quale est connexio, & apprehensio respectu iuris.

Ad 7. Dicitur similiter eandem connexionem dare prælationem respectu aliquorum bonorum, & actionum, non verò respectu aliorum, adeoque ius non definiri sola connexionem, sed simul cum prælatione subsecuta ad connexionem.

Ad 8. Actio Physica tangentis, & apprehendentis rem aliquam, sicut se sola non est sufficienter inductiua iuris ad illam seu in illa; ita nec se sola est connexiua rei cum tangente, ac apprehendente. Nec enim quacumque tangimus, ac apprehendimus connectimus nobis, nisi pro tunc, & in ordine ad locum. Necessarium nimirum insuper est, adminiculum animi applicantis sibi rem tactam, ac apprehensam. Ergo dum ponitur in definitione connexio, eo ipso intelligitur posita intentio sufficiens ad acquisitionem iuris.

Ad 9. Superioritas, & gubernatio, seipsis sunt essentialiter viles cuius superiori creato, nec eas habet iure iurisdictionis, sed iure proprietatis, vnde non illas secundum se immediatè, sed actiones inferiorum circa quas versatur iurisdictionis, prohibetur conuerti in vtilitatem propriam. Cum his igitur adminiculis subsistere absolute potest proposita superius expositio Cardinalis de Lugo.

Q V Æ S T I O III.

Vtrum ius proprietatis rectè definiatur libera facultas disponendi de re aliqua in vtilitatem propriam non impedibilis licitè ab aliis?

Videtur non rectè defini. 1. Quia paruulis nondum habentibus vsum rationis, & consequenter nec libertatem conuenit, verum ius in hereditatem Patris, qui iam decesserit; possunt siquidem esse domini vniuersorum, vt constat ex Apostolo, expressè id dicente. Eadem est ratio, de eo qui incidit in amentiam præsertim temporalem. Retinet enim nihilominus iura sua omnia. Ergo non est de ratione iuris libera facultas.

2. Vnusquisque potest vti rebus suis pro libito non minus in vtilitatem, ac subuentionem aliorum quam propriam; imò bona temporalia ad hoc potissimum vniuscuiusque iuribus subduntur, vt vnusquisque illis vtatur in communem felicitatem, nec vitio caret auaritiæ, immisericiordiæ, aut simili, qui res suas omnes ad propriam vtilitatem præcisè restringit. Ergo non est de ratione iuris dispositio in propriam vtilitatem.

3. Iura subditorum sunt impedibilia licitè à supremo Principe, qui potest præcipere, & cogere multis de causis, vt bona particularum cum propria singulorum

gulorum iactura conuertantur in vtilitatem, vel communem, vel aliorum priuatorum. Ergo facultas iuridica non hoc habet ex essentia sua, vt sit absolutè, & omninò vniversaliter inimpedibilis licitè.

4. Ius iurisdictionis est vtile habenti tum secundum se, tum quoad multiplicem eius vsum, nec est inimpedibile licitè ab aliis intra proprios terminos, vt per se patet; Patet verò clariùs idem ius includere in se essentialiter liberam facultatem præcipiendi, vetandi, aliarumque similium operationum. Ergo nihil eorum, quæ ponuntur in definitione proposita distinguit sufficienter ius proprietatis à iure iurisdictionis.

5. Deus habet proculdubio ius proprietatis supra res omnes creatas; & tamen nulla re creata vti potest in vtilitatem propriam, quia nulla res creata prodesse ipsi quidquam potest. Ergo non est de ratione iuris proprietatis facultas disponendi in propriam vtilitatem.

Art. 1. Resp. Pro constituenda atque intimè penetranda legitima definitione iuris proprietatis, eodemque iure clarissimè discernendo à iure iurisdictionis operæpretium est obseruare prius prædicata quædam apud omnes notissima, tum iuris in communi, tum vtriusvis eius iuris. Atque imprimis manifestum planè est de conceptu iuris, vt sic, & in còmuni esse prælationem respectu aliorum, vt superius rectè docebat Cardinalis de Lugo. Videtur enim per se notum habentem ius esse præferibilem non habenti, in eo, circa quod versatur ius. Quid enim notius quam dominum non domino, & superiorem inferiori præcellere, quatenus tales sunt. Ratio est, quia ius ita fauet vni, vt grauet alios in fauorem ipsius circa eas res, aut personas, circa quas versatur ipsum ius. Nempe si duo ita inter se comparentur, vt nihil sit indultum vni, quod non sit indultum alteri circa aliquam rem, simulque neuter vllum grauamen patiatur respectu alterius, patet eo ipso neutri vllum ius comparatione alterius circa eam rem conuenire, nec minus patet grauatum in fauorem alterius, quatenus talem non posse esse illi parem. Hinc rursus deprehenditur ad essentiam iuris pertinere potestatem operandi. Qui enim non habet potestatem operandi circa rem aliquam omni fauore iuris proprio destitutus est: nec circa eam obtinet vllam prælationem respectu aliorum, inamò postpositionem necessariò patitur respectu omnium potentium operari circa illam. Præmissum verò modò fuit postpositionem istam, & eum prælationis defectum repugnare essentia iuris.

Art. 2. Iam ea potestas debet esse obligandi alios sola voluntate habentis ius cum discrimine, quod obligatio orta à iure iurisdictionis dirigatur in fauorem aliorum; orta verò ex iure proprietatis dirigatur in fauorem, & commodum proprium habentis ius, & obligantis alios sua voluntate. Constat enim imprimis iura esse propria substantiarum rationalium; quæ videlicet solæ sunt capaces obligationis moralis imponendæ, & quibus imponatur. Constat similiter iure esse veluti limites, quibus libertas substantiæ rationalis circumscribitur ad certum vsque terminum, ne vltra eum excurrat; & si vltèriùs progrediatur faciat contra propriam obligationem, & lædat ius. Confertur ergo per ius libera potestas alicui circa aliquid simulque imponitur aliis obligatio ipsos grauens in fauorem talis libertatis.

Art. 3. Verum quia eiusmodi obligatio inde descendit, vnde ius prouenit, ideoque non potest adesse ius ipsi fauens, quin adsit aliis obligatio æqualiter ipsos grauens, concluditur non explicari sufficienter ius per solam potestatem obligandi, siue in commodum proprium, siue in commodum alienum. Quia hæc

explicatio prætermittit obligationem qua potestas propria iuris ante omnem suum exercitium præmunita existit, ita vt ad essentiam talis potestatis pertineat non solum obligatio possibilis imponi per exercitium ipsius, sed etiam, & multo magis obligatio iam imposita aliunde non impediendi idem eiusdem potestatis exercitium.

Art. 4. His præcognitis intelligi iam clariùs poterunt sequentes definitiones insinuatæ quæst. 1. Ius actiuum in communi est *Libera facultas disponendi circa rem vel personam, quoad vsus, vel actiones lege permissas, non impedibilis licitè ab aliis*. Dicitur *libera facultas*, quia ius est proprium naturæ rationalis conueniens ipsi quatenus rationalis, & libera est. Nimirum agens necessarium nec iuris, nec iniuriæ capax est. Dicitur *disponendi*, quia operationes, quæ procedunt à iure non sunt actiones simplices, & puræ physicae nullā habentes vim præterquam ponendi suum effectum à parte rei, sed habent vim quandam legis, ac statuti. Agit enim auctoritatiuè, qui vtitur iure, obligans alios ne actioni suæ aduersentur. Dicitur *circa rem, vel personam* vtendo nomine rei pro vt significat aliquid distinctum ab indiuidua substantia rationalis naturæ, quæ usurpatio rerum est frequens apud omnes auctores in hac materia; atque sub ea voce comprehenduntur etiam serui, quatenus còputantur, vt instrumenta dominorum expertia propriæ libertatis. Dicitur, inquam, ea disunctio, vt sub hac definitione concludantur ius proprietatis, & iurisdictionis, quorum alterum versatur directè circa res, alterum circa personas. Adiungitur illa alia disunctio *quod vsus, vel actiones* propter eandem rationem. Additur *lege permissas*, quia cum nemo possit habere ius ad peccandum, patet terminos iuris lege circumscribi. Quod si quis nolit his disunctionibus vti adhibitis claritatis gratia substitui poterit: *disponendi circa aliquod quatenus lege permissum est*. Dicitur demum: *non impedibilis licitè ab aliis*, vt distinguatur potestas propria iuris, tum à potestate libera propria latronum, & tyrannorum, & aliorum eiusmodi, quæ licitè impeditur: tum à qualibet alia eorum, qui siue licitè, siue illicitè operari possunt circa rem alienam, existente apud alium potestate ipsos honestè impediendi cum libuerit. Potest totum hoc efferri breuius dicendo: *ius est libera facultas disponendi de aliquo munita lege fauente ipsi, & grauante alios*.

Art. 5. Aduertendum est ius posse alicui conuenire, tum imperfectè per solam denominationem extrinsecam non perficientem intrinsecè subiectum, cuius est: tum perfectè per formam intrinsecam perficientem idem subiectum. Priori modo conuenit ius paruulis nondum habentibus vsum rationis, & libertatem, adeoque non habentibus in se intrinsecè liberam potestatem nuper expositam; existente tamen iam causa, ex qua in ipsos redundet pro tempore potestas eadem libera. Posteriori modo conuenit ius habenti vsum rationis, & libertatem, atque volenti, vel actualiter, vel habitualiter, vt res, vel personæ sibi subsint, pro vt ipsi concessum est. Quare in definitione accipienda est libera facultas pro vt est indifferens ad vtrumque istum modum illam habendi. Idem porro quod dictum est de paruulis, dicendum est de adulto habente quidem vsum rationis, sed nondum habente vllam noticiam potestatis sibi factæ, vt subsint eidem res aut personæ; vel habere quidem noticiam, sed nondum habente voluntatem per quam consentiat potestati sibi factæ, & velit res, aut personas sibi subesse. Verum de his dicentur plura quæst. 6.

Art. 6. Interim ex his quæ præmissa sunt pro intelligentia iuris in communi expediri breuiter, & dilucidè possunt, species illius, proprietatis, & iurisdictionis. Proprietas enim est *ius directè, & principaliter ordinata*

Quaest. III. Vtrum ius proprietatis, &c. 113

ordinatum ad propriam cuiusque felicitatem: seu ordinans suum subiectum ad propriam felicitatem. Iurisdic-
tio vero est ius directe, & principaliter ordinatum ad
felicitatem alienam: seu ordinans suum subiectum ad
alienam felicitatem. Vtrobique poni potest loco iur-
is, quod habet rationem generis, tota eius definitio
superius data, addendo potestati, quod sit directe, &
principaliter ordinata, seu ordinans suum subiectum
ad propriam ad alienam felicitatem. Notandum est
hoc loco nomen proprietatis vsurpari latissime
propterea complectitur vsum, fructum, & quasvis omni-
no species iuris distinctas à iure iurisdictionis; qua-
tenus quaelibet alia species iuris facit propriam, &
suam eius, cui ius inest, rem aliquam, vel simpliciter,
vel secundum aliquid eiusdem.

Art. 7. Dicitur autem in vtraque definitione dire-
cte, & principaliter, quia certum est ex iure proprie-
tatis vnicuique conuenientis redundare in alios plu-
ra bona qualia sunt donationes liberales, ac miseri-
cordes, commutationes, & omnis generis contractas,
aliæque eiusmodi, quibus nullus posset esse locus
ablato singulis iure proprietatis; & tamen eorum
possibilitas confert ad felicitatem eorum, qui vi ta-
lium actionum melius habent, quam prius; in cuius
rei confirmationem, & vberiore lucem dicuntur
plura infra dum dicitur de conuenientia diuisionis
rerum. Similiter ex iure iurisdictionis redundant in
eum, qui præditus illo est, plura commoda iuuantia
eius felicitatem: tum quia qui simul habet ius prop-
rietatis potest tueri limites illius iure proprio iur-
isdictionis absque recursum ad alium, & dependentia
ab alterius libertate: tum quia hominibus naturali-
ter placet, saltem, vt plurimum, & per se, vt alij ope-
rentur iuxta eorum arbitrium, & voluntatem, vtque
ipsi aliis præemineant hoc modo. Quod autem pla-
cet, ac licet, est conferens ad felicitatem.

Art. 8. Directe tamen, & principaliter ius proprie-
tatis fauet felicitati illud habentis. Quia hoc ex
communis hominum sensu proprium cuiusque dicitur,
quod vnicuique est attributum, vt bene habeat,
vtque eius vsum sibi prouideat cum prælatione respec-
tu aliorum, & independenter aliorum voluntate
saltem cæteris paribus. Ius iurisdictionis fauet è
conuerso directe, & principaliter felicitati aliorum.
Quia vel tale ius collatum est, seu mediatè; seu im-
mediatè per consensum multitudinis, qui præest; &
tunc parer directe, & principaliter esse ordinatum
ad felicitatem eiusdem multitudinis, & singulorum,
qui in eo continentur; qui videlicet non nisi ex
amore propriæ felicitatis tali iugo colla submittant
cum iactura propriæ libertatis, & extensionis termi-
norum eius. Quam vtique iacturam nequaquam pa-
terentur nisi ob maius, certe non minus suum bo-
num. Eadem est ratio de vno quolibet seorsim eli-
gente sibi superiorem, & conferente illi iurisdic-
tionem supra se. Vel rursus idem ius collatum est à Deo,
& tunc illud idem est certius, & clarius, quia Deus
prouidet subditis propterea interest ipsorum: hoc est
propterea ipsi rationabiliter vellent, ac eligerent; atque
adeo idem quod prius.

Art. 9. Quod si oppositum faceret Deus, iam non
conferret iurisdictionem, sed proprietatem, & domi-
num, non superiorem constitueret, cæteris, qui iuri
subicerentur, in seruitutem redactis, & spoliatis li-
bertate sibi connaturali absque compensatione per
aliquid æquale, aut melius. Quod est omnino innat-
urale per se. Atque hæc obiter dicta sufficiunt de iur-
isdictionis pro clariori intelligentia iuris prop-
rietatis per comparisonem cum illo. Quod ius
proprietatis dictum est esse obiectum iustitiæ parti-
cularis; quodque proinde expedierit vltius decla-
rari per comparisonem ad terminos, quos respicit.

R. P. de Esparza Curs. Theol. Tom. II.

Art. 10. Duo potè sunt termini quos respicit ius
proprietatis; nempe res, ad quam vltus confert libe-
ram potestatem, & personæ quibus reddit illicitam
eorum vltum impeditiorem. Res denominat suas
ipsius habentis ius; personas verò obligatas in con-
scientia eidem habenti ius. Quia verò dominus dicitur
suus respectu serui, & aliarum rerum substantiarum
dominio; similiterque dicitur suus cuiusque Rex, Epi-
scopus, Dux, Magister, Conciuius, & sic de cæteris ha-
bentibus aliqualem inter se connexionem. Et quia
obligatio respiciens alterum est itidem multiplex,
nempe charitatis, pietatis, gratitudinis, &c. Quia in-
quam hæc ita se habent, & sunt obnoxia æquiuoca-
tioni, opportune quaeritur quidnam sit illud pecu-
liare, per quod differunt ab aliis suitatibus, & obliga-
tionibus, suitas, & obligatio terminantes specialiter
ius proprietatis, ratione quarum meum, tuum, suum,
simpliciter aliquid dicitur, & non tantum cum addi-
to, vt meus, tuus, suus, Conciuius, consanguineus, ami-
cus, dominus, &c. atque iniuriam facere dicitur, qui
lædit obligationem iuris proprietatis reddens licit-
tam læso compensationem, perturbans præterea
mutuam pacem, & tranquillitatem.

Art. 11. Quod ad suitatem attinet, duas eius de-
finitiones exhibet D. Thom. alteram 1. p. q. 21. art. 1.
ad 3. Dicitur autem suum alicuius, quod ad ipsum ordi-
natur, sicut seruus est Domini, & non è conuerso: alteram
in præteriti q. 58. art. 11. hoc autem dicitur suum vni-
cuiusque personæ, quod ei secundum proportionis æquali-
tatem debetur. In priori definitione ordinatio ad ali-
quem intelligenda proculdubio est de ordinatione
ad ipsum, tanquam ad finem cui, eumque directum,
ac principalem. Quæ videlicet sola ordinatio alicuius
ad aliquem est simpliciter, & absolute talis, pro vt in
sua definitione effertur à D. Thom. Reliquæ namque
ordinationes sunt tantum secundum quid tales, &
effertur cum addito diminuenti, aut alienanti. In
posteriori definitione To debetur, accipiendum est de
debito non solum per denominationem extrinse-
cam ab obligatione debentis dare, aut relinquere al-
teri, quod est commune debitis etiam ex charitate,
misericordia, gratitudine; sed præterea per denomi-
nationem à potestate accipiendi, atque sibi retinen-
di conuenienti illi, cui debetur; & inimpedibili ab
aliis honestè. Hoc nimirum est deberi aliquid alicui
secundum proportionis æqualitatem, vt constabit
dilucidius infra.

Art. 12. Definitiones istæ sunt subtiles, atque om-
nino legitime, & concidunt cum ea quæ spontè
fuit ex data iuris proprietatis definitione, iuxta
quam suum cuiusque est, quod terminat liberam eius
potestatem ad disponendum de illo quoad vltus lege
permisso non impedibilem honestè ab aliis, & ordina-
tam ad felicitatem eiusdem, seu suum cuiusque est quod
terminat ius eius directe, & principaliter ordinatum
ad felicitatem eiusdem. Vel dicatur suum esse, quod est
obiectum iuris proprietatis. Cum enim sint correlati-
ua suum, & ius proprietatis, vtrobique quidditati-
us explicat, potest alterum sufficienter explicari per
ipsum. Vnde vice versa ius proprietatis definiri po-
test: id quo aliquid ad aliquem ordinatur, seu quo ali-
quid alicui secundum proportionis æqualitatem debetur,
seu quo aliquid efficitur suum alicuius. Vel dicatur:
ius est forma sui: est ratio formalis suitatis: est per quod
aliquid suum alicuius immediatè denominatur. Et è
conuerso: suum est terminus taliter denominatus per
ius: est materia iuris, &c. Hæc nimirum omnia, & his
similia inuicem sibi æquivalent, & vtrumlibet ex-
tremum pro vtriuslibet explicatione, ac defini-
tione legitime adhibetur sine vitio, circuli præ-
supposita aliunde vt superius præsupposita est, eius
extremi, quod prædicatur explicatione.

Art. 13. Porro ius seipso formaliter denominatur suum cui inest. Quia actus quibus quæst. 6. ostenditur illud essentialiter constitui, reflectunt supra seipsos, & subiectum cui insunt respiciunt intrinsecè, ut finem, & tanquam id, cui secundum proportionis æqualitatem debentur; præterea hoc est commune vnioni, durationi, vocationi. & omni cognitioni, ac volitioni aliisque eiusmodi formis ut per se ipsas fortiantur eas denominationes quas impertiuntur terminis ad quos feruntur, & cum quibus connectuntur intrinsecè.

Art. 14. Quoad obligationem attinet respondentem iuri proprietatis, seu quam hoc ius refundit in reliquos distinctos ab eo, cui inest, nonnulli censuerunt nihil aliud illam esse quam obligationem conscientiae ad alterum, atque adeo peccare contra ius proprietatis negantem alteri bonum; vel irrogantem malum, ad quod præstandum, vel non irrogandum lege aliqua qualitercunque tenetur in conscientia.

Art. 15. Verùm hæc sententia est intolerabilis. Primum quia est contra omnes auctores subscribentes Philosopho dicenti ubi supra cap. 2. & 3. dupliciter aliquid esse iniquum, primo quatenus contra legem; hoc est contra obligationem in conscientia; secundo quatenus est usurpatium pluri respectu sui, & diminutium boni alterius contra voluntatem domini; atque primum genus iniqui vitari per iustitiam legalem latissime sumptam; hoc est per collectionem omnium virtutum; secundum verò per iustitiam particularem. Quod perinde est atque dicere obligationem quam respicit iustitia particularis, & correspondet iuri proprietatis, esse diuersam ab aliis obligationibus in conscientia etiam erga alterum.

Art. 16. Deinde hæc opinio confundit iustitiam particularem, & partes eius subiectiuas cum partibus eiusdem potestatis; omnibusque proflus virtutibus ad alterum quoad actus ipsarum debitos qualitercumque ex lege; siquidem omnes actus respicientes obligationem eiusdem speciei sunt, & ipsi eiusdem speciei. Ea autem confusio est valde absurda, ut pote confundens cum actu iustitiæ particularis actus religionis, pietatis, misericordiae, gratitudinis, & alios eiusmodi, ad quos lege aliqua obligamur in conscientia; vnde nulla ex his virtutibus pro ut distincta à iustitia particulari posset elicere vllum actum præceptum.

Art. 17. Sequeretur denique omnes peccantes contra obligationem quamlibet conscientiae ad alterum teneri ad compensationem omnium malorum consequentium ex peccato, & ad eam cogi posse à iudice, atque patientem ea mala uti posse occulta compensatione, quoties deficeret aliud remedium. Hæc namque omnia consequuntur ad peccatum commissum contra obligationem fundatam in iure proprietatis. Sequela autem est absurdissima, & contra vnam consensus generis humani, ut patet consideranti obligationes virtutum, quæ modo memoratae sunt, & peccata contra illas, nec non contra vota Deo facta in fauorem proximorum, & quæ vltimam partem de honestate compensationis occultæ eadem sequela est mirum in modum perturbatrix Reipublicæ, ut per se satis liquet, & apparebit clarius ex dicendis infra circa iniustitiam.

Art. 18. Dicendum igitur est obligationem conscientiae ad alterum fundatam in iure proprietatis ultra obligationem fauorabilem alteri, ad non ampliandam, aut ad restringendam propriam liberam potestatem disponendi de rebus ordinatam ad propriam felicitatem, quod est commune omni obligationi conscientiae ad alterum, superaddere aliam obligationem non restringendi alienam eiusdem rationis liberam potestatem, quod est proprium, &

peculiare prædicatum obligationis fundatæ in iure proprietatis conueniente alteri. Hoc profectò est, quod Philosophus nuper indicatus aiebat, iniquum, quod vetat iustitia particularis, id est, quod aduersatur iuri proprietatis, & obligationi in illo fundatæ, esse usurpatium pluri respectu sui, & diminutium boni alterius contra voluntatem domini.

Art. 19. Atque hoc idem est, quod colligitur ex definitione iuris proprietatis superius tradita. Duo enim illi attributa sunt, nempe libera potestas disponendi de rebus in ordine ad propriam felicitatem conueniens habenti ius; & inimpedibilitas eius potestatis grauians ceteros, qui non habent idem ius. Quapropter qui operatur contra ius proprietatis, & contra obligationem fundatam in illo, duo necessariò facit, quæ non deberet facere. Alterum est ampliare propriam libertatem ultra terminos sibi præscriptos. Alterum est restringere alienam citra suos. Ex quibus non nisi alterum perpetrat, qui operatur contra obligationes in conscientia ad alterum non fundatas in iure proprietatis. Qui enim vult bona sua dare pauperibus, & non dat, vel peccat ex ingratitudine, aut defectu charitatis, non propterea restringit, sed solum non ampliat terminos alienæ liberæ facultatis. Nec ampliat, sed solum non restringit terminos propriæ liberæ facultatis. Quia antequam tradantur bona his titulis debita, non desinunt esse eius propria, cuius erant, nec fiunt eorum propria, quibus deberent dari; atque adeo eorum bonorum retentio, nec transgreditur limites proprios quoad bona retenta, nec restringit limites.

Art. 20. Patet autem obligationem restringendi se, & dilatandi aliam esse longe diuersam ab obligatione non dilatandi se, & non restringendi aliam, quandoquidem contrauentio huius posterioris obligationis deturbat aliam à possessione, & bonis suis, estque propterea multò magis contristatiua ipsius per se, & ceteris paribus, quam transgressio prioris obligationis, quæ neminem spoliât bonis iam suis, sed tantum conseruat peccantem in præexistenti possessione suorum bonorum. Quibus sufficienter præoccupata, & soluta manent argumenta, quæ pro absurda illa priori opinione confici possunt. Atque ex his omnibus apparet definitionem propositam iuris proprietatis esse omnino legitimam, & quæ circumstantiis difficultatibus satisfieri clarè & facile possit.

Ad 1. Iam dictum est paruulo solum extrinsecè, & per formam inhaerentem alteri competere ius, ideoque paruulum, qui est Dominus, nihil in se intrinsecè differre à paruulo, qui non est dominus, sed solum per extrinsecam dispositionem causarum, ex qua pro tempore redundauit in ipsum libera facultas, qualis posita est in definitione. Qua de causa dixit Apostolus paruulum nihil differre à seruo, cum sit dominus omnium. Quia videlicet est dominus per solam extrinsecam denominationem, & nihil ipsi actu inest, quo differat à seruo. De quo plusculum dicitur q. 6. Indidem apparebit, incidentem in amentiam retinere habitum liberæ facultatis pertinentis ad iuris constitutionem, idque sufficit ut ius absolute in eo perseveret; ut apparebit eodem in loco, Idem dicitur à fortiori de dormiente, ebrio, aut ad alia intento.

Ad 2. Nemo potest uti honestè rebus suis in utilitatem, & commodum aliorum, quin eo ipso sibi maxime consulat. Quia opus honestum est vtile operanti propter meritum, & delectabile propter suam bonitatem, & pulchritudinem manentem in memoria per totam æternitatem. Quibus de causis plus prodest per se danti dedisse, quam accipienti accepisse: Dictum deinde est non vnicè, & priuatiuè, sed solum directè, & principaliter ordinari ius proprietatis

tatis ad felicitatem sui subiecti. Vnde nihil nocet eius conceptui, quod aliis etiam profit pro libito ipsum habentis. Id enim est secundarium, & minus principale.

Ad 3. Dictum est ius esse liberam facultatem disponendi quoad vsus, & actiones lege permittas. Quare, quod ex lege, aut præcepto superioris obligetur, aut cogatur proprietarius ad vsum suarum rerum in vtilitatem aliorum pro aliquo euentu speciali, non tollit conceptum iuris proprietatis superius explicatum, sed magis exercet partem doctrinæ, qua explicatum est.

Ad 4. Ius iurisdictionis habetur à superiore iure proprietatis, ac proinde secundum se formaliter est vtile subiecto suo, & confert ad eius felicitatem. Differt tamen à iure proprietatis ex parte termini, & operationum, quas respicit, quia hæc directe, & principaliter ordinantur ad vtilitatem aliorum, idque est essentiale iuri iurisdictionis, vti demonstratum est superius, vtilitates autem, quæ ex eodem iure resultant in subiectum, cui inest, secundario tantum, & indirecte eidem annectuntur. Contraria igitur, & non tantum vtcumque diuersa ratio est quoad hoc de vtroque iure proprietatis, & iurisdictionis. Differunt ergo inter se manifestè iuxta definitiopes, & expositiones vtriusque superius datas.

Ad 5. Ius proprietatis diuinum est longè diuersa rationis à iure proprietatis creato. Quia non est ius diuinum purè proprietatis, vt dictum est supra, & exponitur vberius q. 5. Notatum autem est non semel in præfenti agi de iure, quod sit purè proprietatis. Quare definitio huius iuris huc vsque exposita transferenda est in Deum seclusis imperfectionibus, quæ insunt iuribus creatis. Quod præstabitur dicta quæst. 5.

QVÆSTIO IV.

Vtrum ius proprietatis, & iurisdictionis connectantur inuicem essentialiter?

Videtur neutrum cum altero essentialiter connecti. 1. Quia vtrumlibet, absque altero consistere potest. Qui enim capit feram eo ipso acquirit ius proprietatis circa illam, & nullum nihilominus acquirit ius iurisdictionis vi cuius possit aliquid præcipere aut vetare, vt per se satis liquet. Eadem est ratio de illo cui donata esset fera ab eo venatore: is enim transferret in illum ius, quod præhaberet proprietatis, nec transferre possit ius, quod non præhabet, iurisdictionis, & sic de aliis similibus. Atque omnes vniuersim homines tam collectivè, quam distributivè sumpti habent ius aliquod proprietatis saltem respectu honoris, & sanitatis, & tamen non habent singuli quilibet homines ius iurisdictionis, & potestatem aliis ius dicendi, ac præcipiendi, vt constat specialiter in seruis.

Similiter ius iurisdictionis apparet separabile à iure proprietatis, qui enim vouet obedientiam alicui, eo ipso illum constituit superiorem sibi cum vera iurisdictione respectu sui, si ille acceptet votum; & tamen nullum eo ipso confert illi ius proprietatis. Quod videlicet fieri potest, vt nullum præhabeat transferibile in alium, vel nolit in alium transferre etiam si possit. Et superiores FF. Minorum habent veram iurisdictionem, cum nihil habeant proprium. Nulla igitur est, inter hæc iura, mutua, vel non mutua connexio inseparabilitatis.

2. Neque in ratione causæ, & effectus, aut conditione qua non connectantur inter se, siue non mutuo. Quia in casu posito venationis, & sic de aliis simili-

bus, ius proprietatis confurgit ex actione exteriori capiendi, & animo volendi sibi feram, seque constituendi finem illius, atque adeo subsistit tale ius absque aliqua dependentia à iure aliquo iurisdictionis, cuiusque vsu vel actione.

Similiter in casu posito vouentis obedientiam alteri confugit iurisdictionis in eo, cui vouetur, ex sola voluntate vouentis, & acceptantis. Atqui nec in vouente, nec in acceptante necesse est, vt præexistat ius aliquod proprietatis. Quia fieri potuit, vt ante votum vterque renuntiasset omnibus suis bonis, omnique iuri proprietatis, & esto vterque, vel alter haberet ius aliquod proprietatis, illud nihilominus se habuisset purè concomitanter ad talem actum. Quia nec votum, nec eius acceptatio sunt actiones habentis ius proprietatis formaliter, vt talis; si quidem libertas, quæ renunciatur per votum, & qua idem acceptatur ab altero, non habetur ab homine iure, sed natura. Ergo hæc duo iura sunt inuicem independentia formaliter.

Sed contra est 1. Quia omnis habens ius aliquod proprietatis potest sola sua voluntate aliquam in alios obligationem de nouo inducere. Dictum enim est in q. præcedenti ius proprietatis esse potestatem liberam disponendi non impedibilem licet ab aliis. Ergo actiones ortæ à iure proprietatis habent vim inducendi de nouo obligationem; vt à nemine apponatur illis impedimentum. Ergo hoc ius est essentialiter inseparabile à iure iurisdictionis, cuius videlicet proprium est inducere obligationem conscientia in alios. Omnis si quidem peccans agit contra legem aliquam obligantem se; quæ quidem est actus iurisdictionis notissimus.

E conuerso necesse est ius iurisdictionis esse proprium, & suum simpliciter eius cui inest, seu qui vi eiusdem potest præcipere aut vetare, ita vt qui illi auferret sine iusta causa tale ius, aut eundem ab eius exercitio impediret, faceret illi iniuriam propriè talem. Constat autem iniuriam propriè talem essentialiter esse offensiuam iuris proprietatis, atque ideo dari non posse non præsupposito iure proprietatis in eo, qui patitur iniuriam. Vtrumlibet igitur ius est essentialiter inseparabile ab altero.

2. Neutrum ius acquiritur potest nisi dependentem ab altero, seu nisi acquisitione dependente ab altero tanquam à causa. Quia nemo potest acquirere ius de nouo, nisi aliquo illud sibi conferente, atque adeo præhabente ius, quod confert, ac per consequens dependente iure, quod acquiritur de nouo, à iure aliquo præexistente tanquam à causa sua. Ostensum autem modò est vtrumlibet ius includere in se alterum. Vnde dependentia ab vtrolibet includit eiusdem generis dependentiam ab altero. Habent igitur hæc iura mutuam connexionem non solum inseparabilitatis, sed etiam dependentiæ, & causalitatis.

Art. 1. Resp. In rationibus dabitandi vtrumque propositis continentur tres conclusiones efficaciter comprobatae. Prima est: omne ius iurisdictionis est inseparabile ex parte subiecti à iure proprietatis: id est; habens ius aliquod iurisdictionis necessario habet eo ipso ius aliquod proprietatis. Hoc enim omnino concludit secunda pars primæ rationis dubitandi pro parte affirmatiua. Et confirmatur quia ius iurisdictionis constituitur, vt dicitur q. 6. per duo accidentia inherencia habenti tale ius, cognitionem nimirum, & volitionem. Accidens autem ex suo conceptu est entis ens, omnibusque eius bonitas inest subiecto tanquam fini eiusdem, & si quidem fuerit capax felicitatis, ei essentialiter inseruit, ac per consequens conuenit tali subiecto ius proprietatis respectu ipsius iuxta superius dicta de quidditate huius iuris. Quare ius iurisdictionis entitatiuè, &